

HEREC A POSTAVA

Postava má být pro herce ideální, svatá bytost, kterou nemůže nikdy beze zbytku zpřítomnit (ovládnout, zmocnit se jí). Může se jí jenom přibližovat...

A nejcennější poznatky pro takovou metodu skýtají ohledy a spontánnost lásky.

Postavy jsou bytosti absolutní.

I kdyby herec byl bohatší než postava a rozhodl se obohacovat ji, zhortí ji, protože ji „obohatí“ něčím jiným, než co postava potřebuje.

Nejde o absolutní, mystické splynutí s postavou, o „zázračnou inkarnaci“. Herec postavu v pravém smyslu slova nerealizuje, neuskutečňuje - představuje, reprezentuje ji pouze.

Herec se mění, ale nemůže se změnit. Mění se službou postavě, tím, že bere její záměry za své.

Zůstává sám sebou, ale dělá, provádí něco zvláštního: hraje Hamleta. Jestliže ho hraje, není jím, nezměnil se v něho. Vtip je v onom „mění se“. Konvence radí herci, aby hrál onu změnu, aby právě ji představoval přede vším ostatním. Ale tato „změna“ by měla být napevno uložena v nastudovaném výkonu.

Jde o to, aby herec byl na jevišti přítomný, aby existoval jako postava. Sama sebe nehraje herec nikdy, žádný autor není tak geniální, aby se mu podařilo v určité figuře vystihnout přesně herce XY.

Jde nám o schopnost přetvořit se v postavu, ale neztratit se v ní.

Tím, že herec bytostně vstoupí do světa své postavy (a do světa inscenace), vstoupí (nechá se vtáhnout) do cizích záměrů a solidarizuje se s nimi, vezme je za své a stane se poslem, doručovatelem, reprezentantem jemu často nevlastních zájmů, může dostat svému úkolu.

Herecká postava je vždy jen nenáhodným torzem celku; žije nejen z vlastní podstaty, ale také z inscenace, jejích dějů, situací, z její duchovní energie. I ze vztahů ostatních postav.

Proto přebírá režisér za herecké postavy tu část odpovědnosti, kterou si nárokuje celek inscenace i její celistvost.

Režijní kniha má herci usnadnit první styk s postavou. Je to scénář charakteristických detailních témat. Jejich realizací se herec na začátku práce rychle a přirozeně dostane do světa své postavy.

Nehleďte pro postavu žádné „pojetí“. Je dlouhou řadou jednotlivých akcí. Je tím, co v jejím jménu budete dělat mezi začátkem a koncem inscenace.

Navíc pojetí postavy není vaším úkolem. Vaše postava je obrazem člověka z nějakého světa - a tímto světem je právě inscenace. Postava musí přinejmenším patřit stejně tak vám jako tomuto světu. A o něm na počátku práce ještě nevíte nic, nebo skoro nic.

Herec by se nikdy neměl pokoušet hrát celou figuru. Tu „zahraje“ sled jejích činů a vývoj děje.

Chcete ji už na začátku vidět celou, jako sochu, která v sobě definitivně uzavírá do jediného výrazu nebo tvaru všečen čas a pohyb, v němž jediné se může projevit autenticky. Ztrácíte tak její skutečnou podobu i svou možnost živě se postavou stát; vždyť vy budete „hrát“ postavu a ona bude „hrát“ vás.

Postava je daná textem; když odhalíme, co je skutečně napsáno, je třeba se tomu podřídit bez milosti, sklonit se před takovými nároky a odolat pokušení hrát něco „trochu jiného“; herci se chce jít vlastní cestou, jak by to on sám pro sebe napsal nebo aspoň vylepšil, kdyby...
Nezbývá než sledovat směr daný autorem.

Figura je fiktivní bytost,
jednající v dramatické rovině vždy účelně a cílevědomě.

Nikdy nemluví jen proto, aby nemlčela, proto, že má řeč předepsanou, že na ni přišla řada, padla její narážka... Figura svou řečí *jedná*, mluví tedy proto, aby něčeho dosáhla. A herec musí důvody její řeči vzít za své.

(Ovšem řeč nám přání figury vyjevuje jen zřídka přímo, většinou je obchází, zakrývá, tají; úhel, v jakém k sobě stojí skutečný záměr figury a její řečový projev, resp. záměr obecně postižitelný řečí, je různý a nedá se paušálně odhadnout ani stanovit.)

Herec by si měl vytvářet průběžný, globální, celoživotní záměr postavy. Neměnit její podstatu pro každou další epizodu (to ovšem neznamená, že by se měl snažit zahrát ji v každé větě a naráz).

Nezapomeňte vždy znovu kontrolovat ústřední linii jednání figury: jako když se dovídáte nové informace o někom blízkém nebo dobrém známém. Když jde o někoho, koho nemáme rádi nebo kdo je

nám lhostejný, uvěříme každému nesmyslu. Ale záleží-li nám na někom, kontrolujeme údaje všeho druhu, zvažujeme je a porovnáváme s vlastními předpoklady. A postava je někdo, koho musíme mít rádi aspoň jako dobrého známého; patří to k naší profesi.

Postava je bohatá struktura, herec ji hraje a divák vnímá v určitém časovém rozmezí. Hraní spočívá v postupné prezentaci různých úkonů; nejen tyto úkony, ale i jejich význam se odvíjí v časové posloupnosti. Tento nezaměnitelný zákon hercovy hry (a divákovy mínění) má velkou řadu aspektů důležitých pro metodu studia. Jeden z nejdůležitějších: figuru je třeba reprezentovat, představovat postupně. Herec musí hrát následující okamžik na všech ostatních a také vzhledem k nim.

Předsazujte si před přítomnou chvílí figury její nejasnou budoucnost a chovejte se k ní, jako se v životě chováme k budoucnosti své. Zajímejte se z životopisu figury především o to, co dosud nepověděla, čím ještě není vybavena, k čemu se ještě nepřiznala.

Herec nesmí postavu kritizovat, má ji reprezentovat. (Zhodnocení napsal autor a stará se o ně inscenace tím, že konfrontuje každého s každým tak, aby si divák, vtažený do hry, porovnával hodnoty figur sám.)

Kdo nám dal právo moralizovat, hodnotit, když máme zobrazovat? Je to bezohledné a nemravné jak vůči divákovi, tak vzhledem k vlastní tvorbě.

Žádná postava nemíří vědomě ke špatnému konci, každá do poslední chvíle usiluje o získání nebo zajištění štěstí. Právě tak nikdo nechce být zlý, každý bojuje za svou spravedlnost.

Herec, má-li hrát „za postavu“, hraje vždy „za sebe“. Ale za sebe nejušlechtilejšího, nejkultivovanějšího, nej..., nej..., nej... (a to i v případě, kdy reprezentuje figuru s opačnými kvalitami).

Charakter figury není jen suma vlastností, je to také způsob jednání a reakcí na vnější podněty. Nejde jen o to, *co* se vyjevuje, ale také, *jak* se to vyjevuje.

Jednání lze považovat za znak vlastností charakteru.

Proto tak často slyšíte ve zkouškách paradoxní poznámku: charakter ztělesníte neztělesňováním charakteru. Vždyť víme velmi dobře, jak se „vyrábí“ charakter pro jeviště: výrazové prostředky

se deformují jedním směrem a všechno chování postavy se do tohoto „futrálu“ vtěsnává...

Herec vytvoří charakter postavy a jedná v něm tehdy, když se mu nejpokorněji propůjčí, když mu zcela „bezcharakterně“ podlehne.

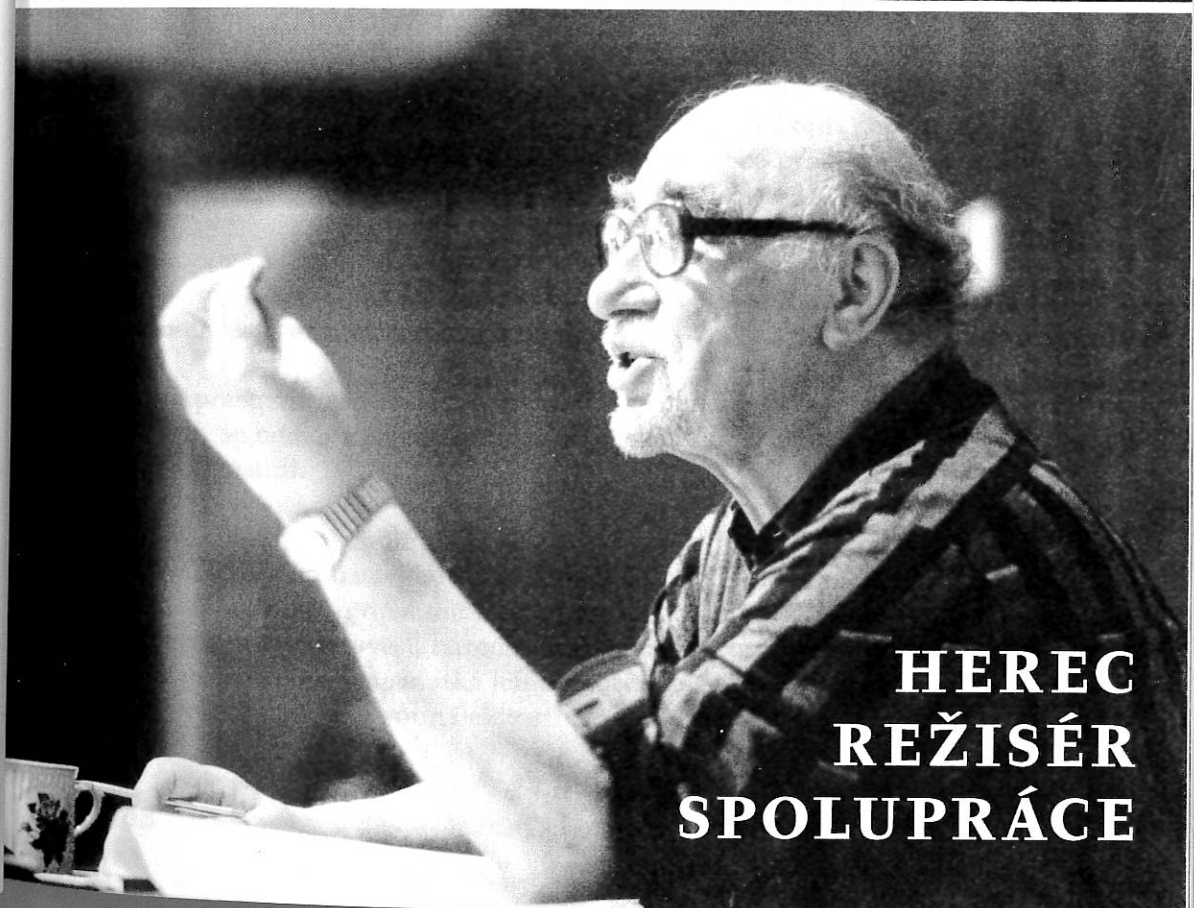
Neopírejte se o svaly a grimasy, ale o duši.

Rozbíjejte masku figury, která se začne ustalovat na vašich obličejích. „Tváření“ svědčí o vnitřní prázdnotě.

Hodně se o postavě dovíme, všimneme-li si, jak se chová v krajních životních okamžicích, před důležitým rozhodnutím nebo před činem.

Je třeba posilovat setrvačnost figury: různé jednání téhož člověka v různých situacích nemá nikdy zakrývat identitu, totožnost figury.

Hodnověrnosti a pravosti jednání postav se musíme učit v případě každé inscenace znovu.

**HEREC
REŽISÉR
SPOLUPRÁCE**